

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.)
MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II. Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5
(nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)

Szinonimák a terminológiában¹

Fóris Ágota

Kulcsszavak: terminológia, terminus, fogalom, szinonima, szinonímia

1. Bevezetés

A terminológiai és a szaknyelvi szakirodalomban számos, a terminusokra vonatkozó követelményt, előírást találunk. Ezek közül az egyik követelmény, hogy a szaknyelvekben ne legyenek szinonimák, vagyis – egy tudományágon belül – egy fogalmat csak egy szó jelöljön. Ez a követelmény olyan formában is olvasható egyes közleményekben, hogy a szaknyelvekben nincsenek szinonimák, azaz a terminusok mentesek a szinonímiától (és egyben monoszémek, vagyis minden szó csak egy fogalmat jelöl), és hogy a terminológiát általában jellemzi a szinonimamentes nyelvhasználat.

Ezzel szemben az egyes szak- és tudományterületeken végzett konkrét terminológiai vizsgálatok számos tárgykörben sorolják fel a szinonimákat, a jól kezelhető terminológiai adatbázisokban pedig külön rovatban lehetséges a szinonimák rögzítése.

A tanulmány célja röviden áttekinteni a szinonima meghatározását, és bemutatni, hogy a terminológiában is léteznek szinonimák, és van értelme szinonimavizsgálatokat végezni.

2. A szinonímia meghatározása

A szinonímia meghatározása nyelvészeti irányzattól függően és szerzőnként igen eltérő a szakirodalomban. Definiálják rokonértelműségként, illetve a hierarchikus viszonyokon belül az azonos fogalmakat jelölő szóalakok csoportjaként. A szinonimitást egy nyelven belüli jelenségnek tartják, sőt, többek szerint egy nyelvváltozatban belül beszélhetünk csak szinonímiáról. Van olyan szerző, aki szerint szinonimák csak a köznyelvben léteznek. Ha azonos fogalmak más nyelvű nyelvi jelölőjét keressük, akkor a jelölőt ekvivalensnek nevezzük. A fogalmak különböző nyelvváltozatokban létező jelölőinek viszont nincs külön megnevezése.

A szinonimitás különböző felfogásait találjuk a jelentésstanban (pl. a szószemantikai/mondatszemantikai megközelítésekben) és a lexikográfiában (pl. a különböző típusú szinonimaszótárakban) is.

Magyar nyelven O. Nagy Gábor a *Magyar szinonimaszótár* (O. Nagy–Ruzsiczky 1978) előkészítő munkálataihoz kapcsolódva számos tanulmányt írt a szinonímia kérdésköréről. Álláspontja szerint a *szinonima* meghatározásában elsődleges szerepe van a kontextusnak és az ebbe való behelyettesíthetőségnek (O. Nagy 1964). A szinonimák azonosíthatóságára vonatkozóan több kritériumot állított fel (O. Nagy 1963):

- a szavakat nyelvtani szerkezetükkel együtt kell megvizsgálni,
- különböző szófajú szavak is lehetnek egymás *szinonimái*,
- nem lehet a *szinonima* behelyettesítése által a szövegben stíluskeveredés,
- csak azok a szavak *szinonimák*, amelyeket ugyanaz a nyelvközösség használ,
- különböző nyelvjárások szavai nem lehetnek egymás *szinonimái*.

---

¹ Készült a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával.

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.) *MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II.* Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5 (nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)

Az O. Nagy-féle szigorú és szűk szinonimaértelmezést Ruzsiczky Éva a *Magyar szinonimaszótár* munkálatai során „tágította”, jobban alkalmazhatóvá tette. Rokon értelmű (szinonim) szavak, illetve állandósult szókapcsolatok azok,

amelyek jelentésük, közelebről fogalmi tartalmuk (szignifikátumuk) szempontjából közel állnak egymáshoz, csupán kis mértékben, esetleg árnyalatilag különböznek vagy olykor nem is térnek el egymástól, és a közlésben, a kommunikáció folyamatában is hasonló szerepet töltenek be: azonos helyzetekben, ugyanazon szószerkezetben/szószerkezetekben, illetőleg ugyanazon szövegkörnyezetben használatosak (Ruzsiczky 1978: 7–8).

Ruzsiczky tehát logikai és kommunikációs kritériumok segítségével határozza meg a szinonimákat.

Károly Sándor (1980) logikai, alaki és eredetbeli szempontokat vett figyelembe a szinonímia definiálásához. Eszerint a szinonima „ugyanazt a jelöltet megnevező, de teljesen eltérő eredetű és alakú szavak jelentésbeli azonossága” (Károly 1980: 145). Látjuk, hogy Károly a nyelvváltozattípusokról nem ír, pusztán a fogalmakat jelölő szavakról. A logikai kritérium mellett („ugyanazt a jelöltet megnevező”) feltételként az alaki különbözőséget és az eltérő eredetet is megjelöli.

Szende Tamás definíciója szerint

A 'szinonímia' viszonya áll fenn két lexikai egység között, ha denotatív jelentéskomponenseik megegyeznek, asszociatív-konnotatív összetevőik azonban általában nem, ill. nem teljes állományukban ismétlődnek (Szende 1996: 67), ... sokkal gyakoribb a 'részleges szinonímia' – külön terminusa: 'homoionímia' –, amelyben a két lexikai egység a fogalom megjelölésében megegyezik, de csak bizonyos kontextusokban cserélhető fel (Szende 1996: 67–68).

A stilsztikában, retorikában is fontos szerepet játszik a szinonímia. Az *Alakzatlexikonban* szereplő meghatározás szerint a

szinonímia (...) rokonértelműség, több név (jelölő) egy fogalomra, illetve egymáshoz hasonló fogalmakra (jeltárgyakra) vonatkozik. (...) / A szinonímia fogalmának egyik értelmezése szerint a szinonim szavak, kijelentések logikailag ekvivalensek, ugyanarra a denotátumra, tényállásra vonatkoznak (*egres, köszméte, büszke*). Azonos denotátum esetén is eltérő azonban a pragmatikai és a szintaktikai jelentés, eltérő a konnotáció. (...) / Stilsztikai szempontból célszerűbb a szinonímia tágabb értelmezése, azaz csekély értelmi, fokozati stb. különbség megengedése (Szathmári főszerk. 2008: 560–561).

A mai alkalmazott nyelvészeti területeken lényegessé vált a fogalmak közötti hierarchikus viszonyok leírhatósága, a viszonyok jelölése és meghatározása. Ez főként a számítógépes nyelvészet, a lexikográfia és a terminológia területén vált fontossá, és újra előtérbe állította a szószemantikai ismereteket és kutatásokat, a hierarchikus viszonyok és a szinonímia, antonímia kérdéskörének leírhatóságát. A számítógépes ontológiák megjelenése, számuk és jelentőségük növekedése a fogalmak és jelentésvizonyok formális leírásának igényéhez vezetett.

A számítógépes nyelvészetben (...) az ontológia a formálisan definiált fogalmak és relációk adatszerkezetét jelenti, méghozzá úgy, hogy segítségével számítógépes szemantikai következtetések is végezhetők (Gómez-Perez et al. 2004, idézi Prószék–Miháltz 2008: 44).

Például a magyar WordNet – a magyar számítógépes jelentéstani adatbázis – készítésének célja a magyar nyelv általános szókincsének gépi reprezentációja volt; ennek során számos nyelvészeti, ezek között jelentéstani problémával találkoztak a készítők.

A wordnetek építőelemei, a szemantikai hálózat csomópontjai a – valamilyen szövegkörnyezetben – azonos értelmű szavakból, szinonimákból alkotott halmazok, a synsetek.

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.) *MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II.* Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5 (nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)

(...) A wordnetekben a synsetek közötti élek a közöttük fennálló szemantikai relációkat jelentik. (...) A legfontosabb, a synsetek összetételét meghatározó szemantikai reláció a szinonímia, mely azonban – a többi relációval ellentétben – nem synsetek között, hanem magukon a synseteken belül, maguk közt a terminusok közt áll fenn (Prószéky–Miháltz 2008: 44–45).

Miller a szinonimitást szemantikai hasonlóságnak nevezi. A szemantikai viszonyokat leíró nyelvi ontológia, a WordNet készítése során így határozták meg a szinonímiát:

... két kifejezés egymással *szinonim* egy C nyelvi környezetben, ha a C-ben az egyiket a másikkal felcserélve a mondat igazságértéke nem változik (Miller et al. 1990). A szinonímia szimmetrikus reláció, ugyanis ha X szinonimája Y-nak, akkor Y is szinonimája X-nek (Prószéky–Miháltz 2008: 45).

Az EuroWordNet

létrehozása során Vossen (1999) a szemantikai hasonlóság meghatározását kiegészíti azzal, hogy két szemantikailag hasonló szó az entitások ugyanazon tartományát denotálja, függetlenül a regiszterbeli, stílusbeli, dialektusbeli különbségektől, vagy a szavak pragmatikai használatától. Az előbbi homogenitási feltételből következően két szinonim szó között nem állhat fent másféle szemantikai reláció (Prószéky–Miháltz 2008: 45).

A Miller-féle és a Vossen-féle szinonimameghatározás együttesen tehát szűk logikai kritérium szerint értelmezi a szinonímiát, feltételeként az azonos denotátumot és a felcserélhetőséget szabja meg (a mondat igazságértéke nem változhat), és a szinonímiát szimmetrikus relációként értelmezi. A meghatározás szinkrón szempontú, a szinonímiát nem köti közös eredethez, és nem engedi meg az alá-fölérendeltségi és a rész-egész viszonyok szinonímiaként történő értelmezését (vagyis nem támogatja a nyelvészeti szakirodalomban „tág” szinonimaértelmezésként elterjedt felfogást). Továbbá a szinonímiát nem teszi függővé a regiszterbeli, stílusbeli, konnotációs különbségektől, ennek értelmében a különböző nyelvváltozatokba tartozó szavak (vagy frazémák) is lehetnek egymás szinonimái. Vossen tehát doménfüggetlen és szimmetrikus relációként értelmezi a szinonímiát. Ez a szinonimafelfogás látszik célszerűnek a terminológia területén is.

3. Szinonimák a szaknyelvekben és a terminológiai megközelítés

A nyelvészekről gyakran hallani, hogy a szaknyelvekben nincsenek szinonimák. Pedig Fábián Pál a gazdasági élet nyelvújításával kapcsolatosan már 1955-ben a szaknyelvi szinonimák létezéséről ír:

Hasonlítanak az irodalomban és a gazdasági életben létrejött szavak abban is, hogy ugyanannak a fogalomnak a jelölésére sok esetben több változat is keletkezett. (...) Egységes terminológiát megteremtő szakszótárak majd szakfolyóiratok csak jóval 1848 után jelentek meg nagyobb számban (Fábián 1955: 225).

Magyar nyelven a terminusalkotási elveket Klár és Kovalovszky (1955) összegezte nyolc pontban. Ezek között az elvek között szerepel a monoszémia követelménye (1955: 44). Pedig a valós szaknyelvhasználatban – ezekkel az elvekkel ellentétben – gyakoriak a többjelentésű szavak, és vannak szinonimák, a terminológiai munka során pedig egy terminológiai rendszeren belül szükséges az alá-, fölé-, mellérendelési relációk és a szinonimaviszonyok megállapítása is. E munkában a szerzők nem tárgyalják külön a szinonimák kérdését. A valóságban a szaknyelvekben vannak szinonimák, sőt elég gyakori az előfordulásuk. Erre néhány példa a matematikából: *egyenlet, formula, összefüggés; szám négyzete, szám második hatványa, szám a másodikon, szám a négyzeten; szám köbe, szám harmadik hatványa, szám a harmadikon, szám a köbön*; a fizikából: *feszültség, potenciál*

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.) *MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II.* Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5 (nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)

vagy *hajlékony, rugalmas* (Fóris 2005: 20); az európai uniós terminológiából: *közvetlen hatály, közvetlen alkalmazás* vagy *társadalmi dialógus, szociális párbeszéd* (Klaudy 2007: 244). (Jogi példákat l. Letsch 1981-es internetes cikkében, a Vajdasági Magyar Adattárban.)

A terminusok megalkotása, rendszerezése és a jelentés megadása során – a terminológiai alapelvek szerint – egyaránt a fogalmakból kell kiindulni. A többféle lehetséges elnevezés és megfogalmazás közül a szakemberek választják ki azt az egyet (esetleg néhányat), amely (amelyek) normatívként funkcionál(nak) a továbbiakban. Nyilvánvalóan problémát jelenthet, amikor egy adott szakterületen a különféle érdekcsoportok nem tudnak vagy nem kívánnak megegyezni az elnevezésekben, különböző terminológiai normáik vannak, s ezzel a csoportok közötti kommunikációt lényegesen megnehezítik. Gyakran találkozunk olyan tudományos közleményekkel, amelyekben egy adott terminust két-háromféle módon értelmeznek (többértelműség), vagy pedig ugyanazt a fogalmat más-más elnevezéssel találjuk meg (szinonímia).

Míg a köznyelvben a szinonimák használata nemcsak hogy megengedett, de a művelt nyelvhasználat jellemzője, addig a szaknyelvekben a szinonimahasználat akár az egyértelmű megfogalmazás rovására is mehet. Ezért a szaknyelvekben a különböző szakmák, csoportok által használt terminusok azonosítása, a szinonimák felismerése és összegyűjtése is célja a terminológiai adatbázisok létrehozásának. A terminológiai szótárak és adatbázisok jellemzője, hogy a normatív céllal készülő szótárak és adatbázisok egy, jellemzően *ajánlott* terminust adnak meg. A fordítók számára készülő szótárak és adatbázisok szóalapúak, és – a beazonosíthatóság miatt – fontos bennük az ekvivalensek, szinonimák, alakváltozatok megadása. A szakemberek számára készülő terminológiai szótárak és adatbázisok fogalomalapúak, jelölik bennük a szinonimákat, ekvivalenseket, alakváltozatokat; gyakran nem választják el ezeket külön kategóriaként (*translation*) (l. Demeczky 2008). Az adatbázisokban egyre gyakoribb, hogy nem nyelvi jelek jelennek meg mint szinonimák.

A „hagyományos” wüsteri elvek szerint a terminológiában alapvető a fogalom elsődlegessége (onomaszilológiai megközelítés), a fogalmak pontossága (monoszémia) és a terminus egyértelműsége (a szinonímia hiánya) (Wüster 1979). Az 1930-as években megfogalmazott wüsteri rendszer a monoszémia és az egyértelműség *megteremtését* a szabványosítás megvalósításában látta: eszerint az egyetlen megoldás a nyelvek közötti és nyelven belüli szinonimák problémájára a terminológiai szabványosítás lehet. A nyelvtől függetlenítő hozzáállás figyelhető meg abban az alapelvben is, amely a poliszémia és szinonímia teljes felszámolására törekszik, és egy fogalomhoz kizárólag egy terminus rendelését tűzi ki célul. Wüster követői a szinonimitás bizonyos fokát elfogadják, bár javasolják a kerülését a szabványosítandó terminológia területén.

A wüsteri preskriptív terminológiai elvek működnek a szabványosítás területén, azonban nem állják meg a helyüket a mindennapi nyelvhasználat gyakorlatában és a fordításorientált terminológiai gyakorlatban. Így jött létre a wüsteri terminológiai szabványosítással szemben az úgynevezett „szociokognitív” terminológiai irányzat. Teresa Cabré (2003) álláspontja szerint a szóbeli és írásbeli szakmai nyelvhasználatban a terminusok a kifejezés és a kommunikáció eszközei, és e két változónak megfelelően a nyelvhasználatra a redundancia és a fogalmi és szinonimikai változatok megléte a jellemző. Klaudy szerint az európai uniós szövegek fordítása során nem a lexikai egységek fordítása a legnehezebb, hanem annak azonosítása, hogy melyeknek van már elfogadott magyar megfelelőjük, és „sokkal több nehézséget okoznak azok az európai uniós szakkifejezések, amelyeknek még nem szilárdult meg a magyar megfelelője, vagy azok, amelyekben nem látszik, hogy szakszóról, szakkifejezésről van szó” (Klaudy 2007: 248). Rita Temmerman (2000) a kognitív metaforaelméletet (Lakoff–Johnson 1999) terjesztette ki a terminusokra, számos példát hozva a metaforikus nyelvhasználatra a biotechnológia területéről. Álláspontja szerint szakmai kontextusban a szinonimahasználat leginkább a tudományágban szokásos metaforahasználatától függ. A szaknyelvben nem csak a monoszémianak, hanem a poliszémianak és szinonimianak is van funkciója. A hagyományos (wüsteri) szemlélet szerint a fogalmak már készen léteznek a nyelven kívül, ismerhetjük a tulajdonságaikat, így csak el kell neveznünk őket. A valóságban ugyanakkor előbb kerül sor egy fogalom megnevezésére, mint mielőtt annak minden tulajdonságával tisztában lennénk. Temmerman szerint a szakmai kommunikáció során a szövegek köznyelven íródnak, követik annak szabályait és

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.) *MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II.* Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5 (nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)

változásait, ezért a fogalom és annak jelentése nem lehet teljesen független a nyelvtől. A nyelvben a poliszemiának és a szinonimiának van funkciója, ezektől nem célszerű megfosztani a szaknyelvet. A megértésegységek különböző nézőpontokból való megközelítése közeli szinonimákhoz vezethet (Temmerman 2000: 126).

4. Összegzés

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a szaknyelvekben vannak szinonimák, a terminológiai munka része a szinonimák megkeresése, a hierarchikus viszonyok beazonosítása, leírása és a terminusok adatbázisokban történő feltüntetése. A mai terminológia felfogása szerint a szinonimareláció doménfüggetlen és szimmetrikus, feltétele az azonos denotátum és a mondatban való felcserélhetőség, és nem függ a regiszterbeli, stílusbeli, konnotációs különbségektől.

Irodalom

- Cabré, M. T. 2003. Theories of terminology. Their description, prescription and explanation. *Terminology* 9. évf. 2. szám. 163–200. (Magyar nyelven: A terminológia elméletei. Leírás (deskripció), előírás (preskripció) és magyarázat. *Magyar Terminológia* 1. évf. 1. szám. 11–42.)
- Demeczy J. 2008. Terminológia a szoftveriparban. *Magyar Terminológia* 1. évf. 2. szám. 189–204.
- Fábián P. 1955. A gazdasági élet nyelve. In: Pais D. (szerk.) 1955. *Nyelvünk a reformkorban*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 165–226.
- Fóris Á. 2005. *Hat terminológia lecke*. Pécs: Lexikográfia Kiadó.
- Gómez-Pérez, A., Fernández-López, M., Corcho, O. 2006. *Ontological Engineering*. London: Springer-Verlag.
- Károly S. 1980. A Magyar Szinonimaszótár és a szinonimitás. *Magyar Nyelv* 76. évf. 2. szám. 143–156.
- Klár J., Kovalovszky M. 1955. *Műszaki tudományos terminológiánk alakulása és fejlesztésének főbb kérdései*. Budapest: MTE SZ.
- Klaudy K. 2007. Az EU-szakszövegek fordításának oktatása. In: Klaudy K. (szerk.) 2007. *Nyelv és fordítás. Válogatott fordítástudományi tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 242–252.
- Lakoff, G., Johnson, M. 1999. *Philosophy in the Flesh – The Embodied Mind and its challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Letsch E. [é. n.] *Szinonimahasználat a jogi nyelvben*.
http://adattar.vmmi.org/cikkek/12261/hid_1981_06_18_letsch.pdf (Vajdasági Magyar Digitális Adattár) (hozzáférés: 2013.03.02.)
- Miller, G., Beckwith, R., Fellbaum, C., Gross, D., Miller, K. 1990. *Five Papers on WordNet*. CSL Report 43. Cognitive Science Laboratory. Princeton: Princeton University.
- O. Nagy G., Ruzsiczky É. (szerk.) 1978. *Magyar szinonimaszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- O. Nagy G. 1963. A rokonértelműség szinonimaszótári szempontból. In: Országh L. (szerk.) 1963. *Szótártani tanulmányok*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- O. Nagy G. 1964. A készülő Magyar Szinonimaszótárról. *Magyar Nyelv* 60. évf. 1. szám. 16–31.
- Prószéky G., Miháltz M. 2008. Magyar WordNet: az első magyar lexikális szemantikai adatbázis. *Magyar Terminológia* 1. évf. 1. szám. 43–58.
- Ruzsiczky É. 1978. Előszó. In: O. Nagy G., Ruzsiczky É. (szerk.) 1978. *Magyar Szinonimaszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 5–10.
- Szathmári I. (főszerk.) 2008. *Alakzatlexikon. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 560–565.
- Szende T. 1996. *A jelentés alapvonalai. A jelentés a kommunikációban*. Budapest: Corvinus.
- Temmerman, R. 2000. *Towards new ways of terminology description. The sociocognitive approach*. (Terminology and Lexicography Research and Practice 3) Amsterdam/New York: John Benjamins.
- Vossen, P. (ed.) 1999. *EuroWordNet General Document*. Version 3. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Wüster, E. (Felber, H. Hrsg.) 1979. *Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie*. Wien: Technische Universität Wien.

Megjelent:

Fóris Ágota 2014. Szinonimák a terminológiában. Szerk. Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.)
MANYE XXIII. NYELV – TÁRSADALOM – KULTÚRA. Interkulturális és multikulturális perspektívák I.–II. Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó. 279–284. ISSN 1786-545X, ISBN 978-615-5219-66-5 (nyomtatott változat), ISBN 978-615-5219-67-2 (elektronikus változat)